

Beslutningsforslag nr. B 5. Fremsat den 11. oktober 1989 af Rahbæk Møller (SF), Aage Frandsen (SF), Birgitte Husmark (SF), Hanne Thanning Jacobsen (SF), Holger K. Nielsen (SF) og Ebba Strange (SF)

Forslag til folketingsbeslutning

om uddannelsespladser til de 14.000 afviste ved de videregående uddannelser

Folketinget pålægger regeringen at skaffe uddannelsespladser til de 14.000 afviste ved de videregående uddannelser ved at oprette ekstraordinære uddannelsespladser i mindst følgende tempi:

4.000 til optagelse i februar 1990,
4.000 til optagelse i september 1990,
4.000 til optagelse i februar 1991 og
resten til optagelse i september 1991.

Bemærkninger til forslaget

I 1989 blev der optaget 28.500 studerende ved de videregående uddannelser under den koordinerede tilmelding. Desuden fik 2.300 forhåndstilsagn om optagelse til næste år, mens 14.000 blev afvist.

Det er interessant, at antallet af uddannelsespladser overstiger antallet af unge, der i år fuldførte gymnasiet, hf og tilsvarende. Selv om tallene ikke er helt sammenlignelige, fordi nogle uddannelser har andre optagelseskriterier end studentereksamen, må det tages som udtryk for, at de 14.000 er en opsamlet pukkel af uddannelsessøgende, der ikke har kunnet få plads under de seneste års hårde adgangsbegrænsning.

I de kommende år vil de mindre ungdomsårgange slå igennem, og antallet af unge, der fuldfører gymnasiet og lign., forventes at falde med ca. 30 pct. i løbet af 90'erne. Om ganske få år vil vi derfor stå i den situation, at der simpelt hen ikke er tilstrækkelig mange ansøgere til langt de fleste uddannelser, og samfundet vil stå med akutte behov for uddannet arbejdskraft.

I denne situation er det fuldstændig meningsløst at afvise 14.000 unge, der ønsker at gennemføre en uddannelse. Det er meningsløst over for de pågældende, og det er meningsløst over for samfundet, der om få år vil mangle uddannet arbejdskraft.

Som begrundelse for den hårde adgangsbegrænsning bruges somme tider den høje arbejdsløshed blandt humanister, som undervisnings- og forskningsministeren siger er 17 pct. I sig selv er tallet forkert, idet det indbefatter folk med deltidsjob. Antallet af fuldtidsarbejdsløse er væsentlig mindre. Desuden er det ikke unaturligt, at der i en periode opstår arbejdsløshed, når det offentlige ophører med at ansætte humanister og det private arbejdsmarked endnu ikke har opdaget behovet. Imidlertid har det private arbejdsmarked nu opdaget, at humanister er en nødvendig arbejdskraft i en tid, hvor erhvervslivet internationaliseres, og EF's indre marked vil yderligere sætte skub i denne udvikling. Dertil kommer, at vi nærmer os den tid, hvor gymnasiet og andre store arbejdspladser for humanister må foretage omfattende ansættelser på grund af pensionering. Vi kan derfor

hurtigt komme i en alvorlig mangelsituation. For enkelte fags vedkommende – spansk og tysk – er denne situation allerede indtrådt. Der er derfor god grund til at foretage en generel udvidelse af antallet af studiepladser på humaniora.

Men det er også vigtigt at understrege, at selv om påstanden om humanisters manglende beskæftigelsesmuligheder skulle være rigtig, kan den aldrig bruges som en generel begrundelse for en hård adgangsbegrænsning på de højere uddannelser. Generelt er arbejdsløshedsprocenten 6,8 for folk med en højere uddannelse, 6,4 for folk med en mellemlang uddannelse, 10,2 for faglærte og 14,9 for ufaglærte. Og ingen ville vel finde på at lukke tilgangen til efg-uddannelserne, fordi der var en ekstraordinært stor arbejdsløshed inden for et enkelt fag.

Det er vigtigt at præcisere, at forslagsstillerne ønsker fri adgang for folk med adgangsgivende eksamen til stort set alle uddannelser. Men til enkelte studier vil der fortsat være behov for en vis adgangsbegrænsning. Det drejer sig om meget dyre uddannelser, f.eks. lægestudiet, hvor det vil være urimeligt at uddanne langt flere, end samfundet kan bruge. Det drejer sig også om meget specielle uddannelser som f.eks. jordemoderstudiet, hvor søgningen traditionelt langt overstiger behovet for uddannede. Endelig kan det være nødvendigt midlertidigt at indføre adgangsbegrænsning til studier, der pludselig bliver modestudier, og hvor søgningen langt overstiger kapaciteten. Her kan det være nødvendigt at bruge et par år til at bringe kapaciteten i overensstemmelse med søgningen.

Disse problemer vil dog formindskes meget, efterhånden som uddannelserne gøres mere fleksible med flere muligheder for at skifte kurs undervejs og med flere afstigningsmuligheder.

Ved de naturvidenskabelige uddannelser blev der i 1989 optaget 2.688, mens 812 blev afvist. Der bør skaffes studieplads til samtlige, for de flestes vedkommende til optagelse i februar 1990 og for restens vedkommende til optagelse i september 1990.

Ved de samfundsvidenskabelige uddannelser blev der i 1989 optaget 8.562, mens 4.123 blev afvist. Der

bør skaffes studiepladser til disse inden for de næste to år. Herunder bør Sydvestjysk Universitetscenters tilbud om at oprette 100 studiepladser accepteres. For psykologis vedkommende foreslås det, at kapaciteten udvides med 20 pct. svarende til 42 nye studiepladser. Da i alt 791 havde psykologi som første prioritet, vil der fortsat være en adgangsbegrænsning her.

På humaniora blev der i 1989 optaget 4.748 studerende, mens 2.378 blev afvist. Af de afviste var 594 til journalistuddannelsen og 57 til bibliotekaruddannelsen. Bortset fra disse to uddannelser foreslås det at ophæve adgangsbegrænsningen i løbet af en 2-årig periode.

På de tekniske uddannelser er der i praksis fri adgang til ingeniørstudierne, idet antallet af ledige pladser langt overstiger antallet af afviste. Bortset fra en eventuel justering af kapaciteten efter det geografiske og faglige søgningsmønster er der intet behov for at gøre noget her. Ved arkitektskolerne blev der i 1989 optaget 274 og afvist 432. Der foreslås en midlertidig udvidelse af kapaciteten med 20 pct.

Ved sundhedsuddannelserne blev der i 1989 optaget 3.679 og afvist 2.684. Her vil det næppe være muligt at skaffe fri adgang på de lange sundhedsuddannelser (med 970 optagne og 475 afviste). Det foreslås dog at gennemføre en midlertidig 20 pct.s udvidelse af kapaciteten af hensyn til pukler af uddannelsessøgende. På de kortere sundhedsuddannelser bør der være fri adgang til den nyoprettede basisuddannelse,

mens der fortsat bør være adgangsbegrænsning på videreuddannelse til f.eks. jordemoder.

Ved de pædagogiske uddannelser blev der i 1989 optaget 4.749 og afvist 3.195. Det foreslås at udvide kapaciteten med 50 pct. Specielt på børnehave- og fritidspædagogseminarierne (1.700 optagne og 959 afviste) bør der snarest skabes fri adgang. På folkeskoleseminarierne (1.707 optagne og 769 afviste) er det næppe hensigtsmæssigt straks at skabe fri adgang, men kapaciteten bør udvides med 20 pct. Det er allerede nu nødvendigt at forberede uddannelseskapa- citeten på den alvorlige lærermangel, der vil indtræde ved årtusindskiftet. I årene indtil da vil der kun være få ledige job i folkeskolen, men behovet for en uddannelsesindsats for voksne med kun 7 års skolegang vil lægge beslag på mange folkeskolelærere.

På de nye uddannelser under den koordinerende tilmelding (datamatikere, edb-assistentter og eksportteknikere) var der i 1989 1.153 optagne og 357 afviste. Der bør snarest skaffes plads til disse.

Planlægningen for de foreslåede kapacitetsudvidelser bør snarest gennemføres, så de afviste kan få besked om, hvorvidt de kan forventes optaget og i givet fald hvornår, så de i tilfælde af fortsat afvisning får mulighed for at søge ind på en af de uddannelser, hvor der bliver fri adgang.

Med den skitserede udbygningstakt og forudsat fuld indregning af forskningsårsværk koster forslaget 500 mio. kr. i 1990. I 1991 er udgiften 925 mio. kr., i 1992 940 mio. kr. og i 1993 840 mio. kr. Herefter reduceres udgiftsniveauet årligt, så det er nul i 1998.